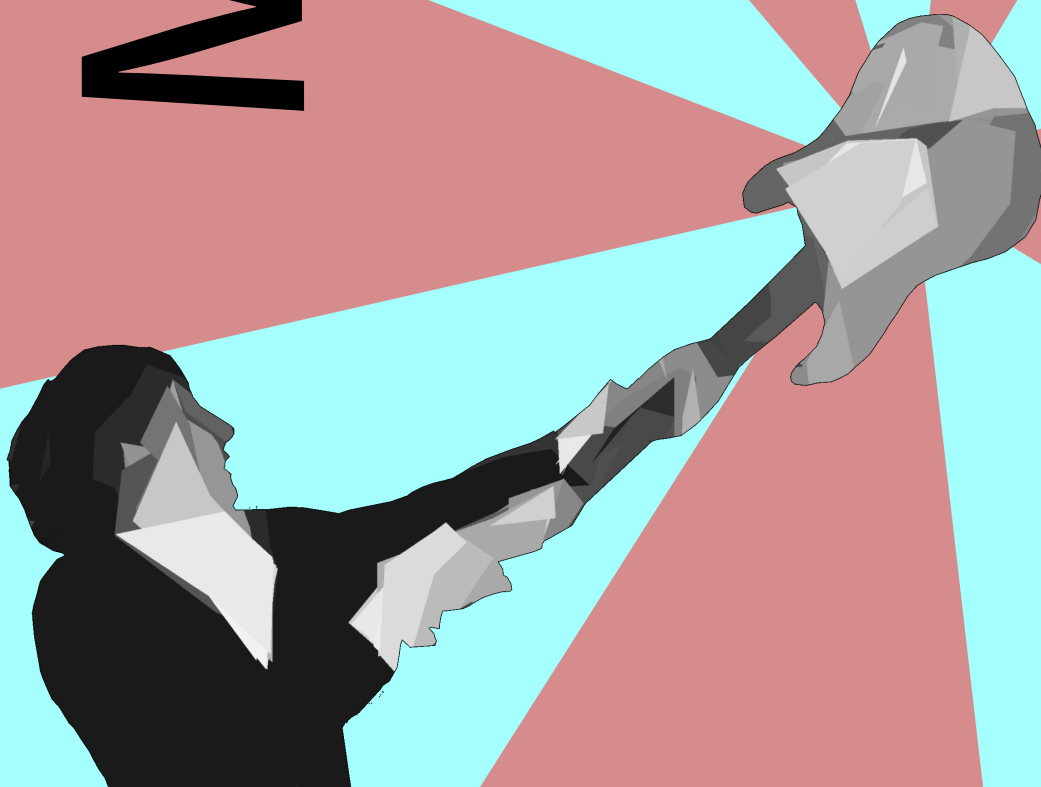

**ELEKTRONISK TIDSKRIFT
FÖR KONFERENSEN
MUSIK & SAMHÄLLE
NR.1 2016**

M&S
T&E

M&STE: elektronisk tidskrift för konferensen Musik & samhälle
Nr 1, 2016.

ISSN: syns från och med nr 2, 2016.

Redaktion: Mikael Askander och Johan A. Lundin.

Kontakt: Mikael.Askander@kultur.lu.se och Johan.Lundin@mah.se.

Hemsida: <http://www.kultur.lu.se/forskning/konferenser/musik-och-samhalle-v-musik-och-politik/>.

Omslag: Julius Lundin.

"Musik & samhälle" finns också på Facebook:

<https://www.facebook.com/Musik-och-samh%C3%A4lle-1529924297269488/?fref=ts>

Konferensen Musik och samhälle är ett samarbete mellan ABF och Lunds universitet, Institutionen för kulturvetenskaper.

***M&STE: elektronisk tidskrift för konferensen
Musik & samhälle, nr 1, 2016***

Innehåll

- Mikael Askander och Johan A. Lundin:** "Hey Ho! Let's Go" – redaktörerna har ordet 1
- Cecilia Wallerstedt:** Reflektioner ur ett pedagogiskt-psykologiskt perspektiv, i spåren av musikens digitalisering 3
- Magnus Eriksson:** Musik och politik: ett tolkningsproblem 16
- Lia Lonnert:** Att uttrycka en annan sorts kunskap. Om konstnärlig kunskap och vetenskaplig kunskap 27
- Daniel Ericsson & Patrik Persson:** Samlandets kunskapsekonomi 37
- Eva Kjellander Hellqvist:** Smak för musik? 52
- Anders Lindh:** Donovan och Maharishi. Några reflektioner kring samhällsutveckling och andliga budskap i 1960-talets popkultur 60
- Giuseppe Sanfratello:** Oral performances in a (post-)literate society 74
- Författarpresentationer 84

Donovan och Maharishi – några reflektioner kring samhällsutveckling och andliga budskap i 1960-talets popkultur

Av Anders Lindh

Donovan, Maharishi och 1960-talet

Donovan var en av 1960-talets populäraste sångare. När han 1965 släppte sin första singel, *Catch the Wind*, tog den sig in på Top 100 i USA och hamnade snart på tredje plats.¹ Framgångarna följde på varandra och Donovan blev en populär gäst i olika TV-shower, bland annat Ed Sullivan Show i USA och han lär också ha besökt det svenska pop-programmet *Drop In*, med Kersti Adams-Ray som programledare, under ett besök i Sverige. Donovan är född 1946 och var alltså 19 år gammal 1965. Han var och är en sångare med ett brett register som spänner över psykedelisk pop, keltisk folkmusik, musik inspirerad av indisk klassisk musik, ballader, blues och jazz, men även barnvisor ingår i Donovans repertoar. Han använde också tidigt instrument från olika kulturer i sin musik, inte minst från den indiska kulturen. Den genre som säkert många associerar Donovan med är den stillsamma visan, som *Mellow Yellow* och *Colours*.

Donovan framträdde i en tid av tidigare sällan skådad samhällsomvandling.² Perioden från 1950 fram till 1970-talet beskrivs av den engelska historikern Eric Hobsbawm som en "Golden Age" i västerländska samhällen, vilken karaktäriserades av "an amazing economical growth and social transformation that probably changed human society more fundamentally than any other equally short period."³ Det som enligt historiker utgjorde utgångspunkten för en förändring i tiden var att den tidigare musikpubliken, som var företrädesvis medelålders och mycket konservativ, fick konkurrens av den yngre generationen, tonåringarna, mot slutet av 1950-talet och början av 1960-talet. Det var unikt att tonåringar hade pengar och historikern Dominic Sandbrook⁴ diskuterar förutsättningarna för ungdomskulturen och inte minst motkulturen, som just detta att tonåringar nu hade ekonomiska resurser som de inte haft tidigare. Även Hobsbawm menar att "youth was the name of the secret ingredient that revolutionized consumer society, and western culture".⁵

Andliga föreställningar i tiden tog inte utgångspunkt i traditionell västerländsk kristen religion. John Lennon gjorde som bekant ett uttalande i

---

¹ Leitch 2007/2005, s. 103.

² Se t.ex. Hobsbawm 1997/1994.

³ Hobsbawm 1997/1994, s. 22. Cf. Bauman 1995.

⁴ Sandbrook, 2011/2005.

⁵ Hobsbawm 2002, s. 224.

den här kontexten i en intervju i tidningen *London Evening Standard*, där man kan läsa att:

'Christianity will go,' he said. 'It will vanish and shrink. I needn't argue about that; I'm right and I will be proved right. *We're more popular than Jesus now* (min kursiv); I don't know which will go first – rock 'n' roll or Christianity. Jesus was all right but his disciples were thick and ordinary...'⁶

Donovan skriver i sin självbiografi *The Hurdy Gurdy Man*⁷ att: "The Church of England was becoming less and less well attended in those days". Han fortsätter att beskriva hur man inom kyrkan senare släpper in popmusiken i gudstjänsten och även så småningom reggae med Bob Marley, i akt och mening att få så många som möjligt att återvända till Gud med "the Rastafarian Sacrament", och att man rökte "the holy herb marijuana":

Christianity's priests had converted the African people while they were enslaved on the Caribbean sugar plantations, but later Bob Marley would influence millions of white people with his pure form of Gnostic Christianity.⁸

Vad Donovan menar här vill jag inte fördjupa mig i nu, men konstaterar att han kan sägas ge uttryck för en upplevelse av tidsandan mot slutet av 1960-talet och under 1970-talet.

Några reflektioner kring hur Donovan har tagit intryck av sin kontakt med Maharishi Mahesh Yogi under slutet av 1960-talet och hur det har påverkat hans musik med särskild tonvikt vid en av de sånger han skrev under sin vistelse hos Maharishi i Indien 1968 är föremålet för den här texten. Min avsikt är att försöka förmedla några reflektioner kring hur man kan tolka Donovans "The Hurdy Gurdy Man" med beaktande av kontexten den tillkom i och relationen till samhällsutvecklingen i slutet av 1960-talet inom popkultur och ungdomskultur? Jag kommer alltså att göra en kortare hermeneutiskt inspirerad tolkning av texten i sången *The Hurdy Gurdy Man*. I detta sammanhang innebär det att jag i dialog med texten försöker se hur den kan ha influerats av tankar och föreställningar inom österländsk filosofi och religion i allmänhet och av tankar och föreställningar inom Maharishi Mahesh Yogis filosofi och lära i synnerhet.⁹

Donovan beskriver i sin självbiografi *The Hurdy Gurdy Man* hur han i sin ungdom, då han flyttat från Glasgow och i sin nya hemstad, Welwyn Garden City i Hertfordshire, blivit antagen till the Welwyn Garden City College of Further Education, i sin "art class" fick möjlighet att utveckla en alternativ

---

⁶ Cleave, 1966. Se även Cleave, 2005.

⁷ Leitch 2007/2005, s. 19.

⁸ Nämnas bör kanske att de kristna kyrkorna i allmänhet inte är gnostiska, eftersom de gnostiska varianterna av kristendom uteslöts redan vid tidiga kyrkomöten, som det i Nicaea år 325.

⁹ Se föreställningar om hermeneutik och den hermeneutiska cirkeln t.ex. hos Alvesson & Sköldberg, 2005.

livsstil. Det var där han kunde forma sina föreställningar och värderingar av livet och samhället.¹⁰ Det var där han 1962 låg i gräset, ”debating revolution” och hur man skulle förbjuda ”the Bomb”.¹¹ Han var kraftigt förälskad i Joan Baez’ sånger. Han lyssnade också gärna till vänsterradikala sångare som Pete Seeger och Woody Guthrie, men även till Miles Davis. Det var i det här sammanhanget som han beskriver hur han ”sketched and talked of Jack Kerouac’s book *On the Road*, dreaming of Zen, of a ’beat girl’ and some pot to smoke with her.”¹² Donovan var djupt engagerad i jazzmusik och han var även fascinerad av bohemlivet i Paris som det hade gestaltat sig under 1950-talet.

Donovan målar i sin självbiografi upp bilden av sig själv som starkt medveten om sin roll eller snarare bestämmelse eller skickelse i samhällsutvecklingen och för den unga generationen i samtiden. Han beskriver hur han frambesvärjer sin framtid och hur han gör upp planer för att vara en del av den alternativa konstscenen.¹³ Det är också genom Jack Kerouacs bok som Donovan menar sig komma i kontakt med begreppet ”Zen” för första gången och här verkar hans intresse för österländsk religion, om inte initieras, så få en djupare dimension. Donovan beskriver hur han börjar läsa mer om zen-buddhismen, men också om kinesisk religion och filosofi. Som en representant för sin tid menar han att han ”can put this teaching into practice” och att han kunde förstå den österländska filosofin som en livsstil. Är han då zen-buddhist, när han skriver: ”Somewhere inside me I knew that I was part of a universal reality, and that the feeling of separation from all others was an illusion”?¹⁴ Han refererar emellertid också till Patanjali’s Yoga Sutras, där en av de bärande idéerna är att få flödet av tankar att upphöra. Så om han är zen-buddhist är han kanske också hindu. Det är väl just i detta intresse för religion och filosofi, inte som uttryck för begränsning och separation, utan som uttryck för gemensamma mänskliga förhållningssätt och inställningar till livet, som Donovan ger uttryck för tidsandan under 1960-talet. Han menar sig alltså kunna tillämpa dessa läror och då vill jag förstå det som att han gör det i sin poesi och i sin musikgärning. Hans sätt att resonera här kan ses som i viss mening analogt till det som Eric Hobsbawm beskriver som en 1900-talstradition inom vetenskaplig forskning, vilket jag redogör för i min bok om Maharishis lära och filosofi, *”Unity Pervades All Activity as Water Every Wave” – Principle Teachings and Philosophy of Maharishi Mahesh Yogi*. Där beskriver jag hur Hobsbawm menar att under nittonhundratalet efter 1945 ”even the most ’esoteric and incomprehensible’”, kunde transformeras till något praktiskt användbart inom tekniken. Hobsbawm nämner till exempel transistorer, som är en ”bi-produkt” av halvledare och som gav Nobelpris 1956, men även laser som gav Nobelpris 1964 och som utvecklats ur experiment där man försökt få molekyler att vibrera i resonans i ett elektriskt fält. Dessa uppfinningar använder vi, utan att alls känna till den bakomliggande mekaniken.¹⁵

¹⁰ Leitch 2007/2005, s. 23.

¹¹ Ibid, s. 23.

¹² Ibid, s. 23f.

¹³ Ibid, s. 24.

¹⁴ Ibid, s. 25.

¹⁵ Se Lindh 2014, s. 36.

Liksom Donovan finner vi flera brittiska popgrupper som intresserade sig för österländsk filosofi och där Maharishi Mahesh Yogi fick en avgörande betydelse. Att The Beatles praktiserade Transcendental Meditation och besökte Maharishi i Indien samtidigt som Donovan var där är allmänt känt. Björn Horgby nämner i en artikel, "Rebellen Elvis och motkulturella Beatles", i boken *Populärmusik, uppror och samhälle* hur The Beatles motkulturella perspektiv utvecklades under åren 1966-67 där den tidigare något "vaga samhällskritiken omformades till ett mer konsistent motkulturellt budskap".¹⁶ Detta budskap var enligt Horgby präglad av en kritik av västerlandets materialism och man pläderade för "den universella kärleken och den organiska gemenskapen" i sånger som "I'm the Walrus" och "All You Need is Love", båda från 1967.¹⁷

Donovan möter Maharishi

Det som sägs ovan om Hobsbawms beskrivning av vetenskapen under 1900-talet är också utmärkande för Maharishi Mahesh Yogi, som har en mycket stark betoning i sin lära och filosofi av just praktisk tillämpning. Vi kan också se ett samband i tänkande här mellan Donovan och Maharishi. I min bok om Maharishi's lära och filosofi skriver jag om den tid då Maharishi framträder under 1960-talet att

It was in this context Maharishi entered the scene and emphasized the need for peace, the central theme of the civil rights movement and youth protest movements around the world. His entry on the world scene at that time was therefore opportune and people everywhere were attracted to Maharishi's message.¹⁸

Men vad menar Donovan med sin praktiska tillämpning? Som jag tolkar det ser han sig själv som en representant för en rörelse i tiden, där den keltiska traditionen lyfts fram. Jag skulle vilja påstå att Donovan ser sig som i någon bemärkelse en profet för den keltiska traditionen. Det framkommer i hans självbiografi, där han uppfattar sig som bärare av det keltiska arvet, men där han också ser sig som en som har en åtminstone tidsmässigt begränsad uppgift. I slutet av 1960-talet menar han sig i många delar ha fullgjort denna.¹⁹

Donovan möter Maharishi första gången då han lär sig tekniken Transcendental Meditation av honom i Los Angeles. Han har kommit i kontakt med Maharishi genom George Harrisons fru Patti, som hade kommit i kontakt med meditation då George och hon tillsammans besökte Indien. Donovan skriver i sin självbiografi att det finns en vanföreställning om att han och The Beatles och andra blev intresserade och invigda i yoga genom sin kontakt med Maharishi, men, skriver han, "we were reading the key books beforehand but

---

¹⁶ Horgby arbetar i sin analys av rockkulturens frihetsbegrepp med fyra motståndsstrategier: *rebelliskt motstånd*, *karnevaliskt motstånd*, *motkulturellt motstånd* och *vänsterpolitiskt motstånd*. Horgby 2009, s. 19

¹⁷ Horgby, 2009, s. 34.

¹⁸ Lindh 2014, s. 28.

¹⁹ Leitch, 2007/2005.

needed a yogi to show us the way to meditation".²⁰ Så åtminstone i deras fall blev Maharishi den som förde dem från intresse och studier eller teoretisk kunskap, till praktisk tillämpning.

Donovan beskriver hur hans tidiga sånger, inspirerade av hans intresse för keltisk, men i stor utsträckning också österländsk filosofi och religion, inspirerade till "introspection and soon millions of young people would join my search for the way within."²¹ Han betraktar sig som en keltisk bard. Donovan beskriver också hur han i sin "mission" har den uppfattningen, en uppfattning som han ser som grundad i hans tidiga läsning av diamantsutran inom buddhismen, att endast "through self change could the whole world change".²² Det är en föreställning som är central i den här kontexten. Maharishi å sin sida uttrycker ofta samma föreställning i bildspråk med metaforen att en grön skog består av gröna träd. Det är, enligt Maharishi, när människan praktiserar meditationstekniken Transcendental Meditation som hon får möjlighet att lösa upp inre spänningar och utveckla de egenskaper som karaktäriserar en "fredlig och harmonisk" människa. Maharishi hade också en teori om hur man kan skapa fred genom meditation i olika former, en teori som han grundade på framför allt den fysiologiska, men även psykologiska forskning som gjorts på tekniken Transcendental Meditation.²³

Donovan slog som sagt igenom stort i mitten på 1960-talet och blev en förgrundsgestalt i den så kallade flower power-kulturen som utvecklades mot slutet av 1960-talet.²⁴ Donovan beskrivs i den kontexten i samband med en konsert i New York som "the High Priest of the Peace Movement".²⁵ Han betraktar sig själv som en förebild och lägger i sin självbiografi fram sin syn på den drogkultur som utvecklades och som han själv var en del av. Han beskriver hur han ser sig själv och John, Paul och George i The Beatles som "reincarnated Celtic bards".²⁶ Han beskriver också hur han röker marijuana och hasch och hur han tar LSD²⁷. Hans sång *Sunshine Superman* alluderar just på LSD, som kallades "Sunshine" inom drogkulturen.²⁸ Han skildrar även vilka upplevelser han hade under påverkan av droger och hur detta inverkar på hans musik, som fick karaktären av psykedelisk pop. Vid ett tillfälle blev Donovan också bötfälld för innehav av droger, fastän omständigheterna kring detta ifrågasätts av Donovan i hans självbiografi och i Hannes Rossachers dokumentär *Sunshine Superman - The Journey of Donovan* från 2008.²⁹ En intressant iakttagelse som har direkt relevans för temat för föreliggande text

---

²⁰ Ibid, s. 243.

²¹ Ibid, s. 218.

²² Ibid.

²³ Se Maharishi Mahesh Yogi 1961. Cf. Lindh 2014, s. 275ff.

²⁴ Donovan skriver att begreppet myntades av en reporter från *Time Magazine* i recensionen av en konsert Donovan höll i the Hollywood Bowl 1968 och där han hade smyckat hela scenen som en blomstermandala. Leitch 2007/2005, s. 257.

²⁵ Leitch 2007/2005, s. 255.

²⁶ Ibid, s. 243.

²⁷ LSD var enligt Donovan vid den här tiden ännu inte en olaglig drog (Se Rossachers film *Sunshine Superman. The Journey of Donovan*, från 2008).

²⁸ Leitch 2007/2005.

²⁹ Se kap. "Busted" i Leitch 2007/2005, s. 193ff, samt Rossachers dokumentärfilm från 2008, *Sunshine Superman. The Journey of Donovan*.

är den beskrivning som Donovan ger av upplevelserna under drogpåverkan, och den upplevelse han får då han lär sig meditera med Maharishis teknik Transcendental Meditation. Detta äger alltså rum i Los Angeles och Donovan beskriver hur han leds in i ett rum där Maharishi befinner sig. Här får han lära sig att meditera av Maharishi och beskriver upplevelsen som "I felt myself fall deep down within and kept falling, down and down, into a place I had never gone before."³⁰ Maharishi ber efter en stund Donovan att sakta komma ur meditationen och att öppna ögonen. Han beskriver då sin upplevelse: "I opened my eyes and returned to the world. But it wasn't the same world".³¹ Jag tänker att ett längre citat som beskriver Donovans reflektioner i samband med sin invigning i meditationen kan vara på sin plats med tanke på syftet med min framställning, att undersöka på vilket sätt relationen till meditationen och till Maharishi har haft betydelse för Donovans utveckling som musiker och textförfattare. Donovan skriver i sin självbiografi hur han efter mötet med Maharishi sitter i sin bostad i Beverly Hills och reflekterar:

I had been led into the spiritual world of the Super-Consciousness, without the use of a sacred plant. So there *was* a way within without getting high from herbs and acid! This was momentous. And how could a mere man lead me into divine states of being which I had only read about?
Shamans were said to be able to lead the tribe into the other world, and I knew that the magic of music can lead us within. But this was different. Was the Yogi one of the few who had journeyed beyond ordinary reality, pierced the Veil of Maya, and lived to tell the tale?³²

Donovan lät under sina konserter framöver sprida broschyrer om tekniken Transcendental Meditation och uppmanade också sina fans att sluta med droger, liksom Beatles gjorde, efter det att de hade fått kontakt med Maharishi och Transcendental Meditation.

"The Hurdy Gurdy Man"

När The Beatles och Donovan var hos Maharishi i Indien 1968 skrev de, enligt Donovan i hans självbiografi, musik mellan meditationerna. Som bekant kom The Beatles' *The White Album* till där och Donovan skrev bland annat "The Hurdy Gurdy Man", som först kom ut som singel och senare som album.³³ Jag

---

³⁰ Leitch 2007/2005, s. 250.

³¹ Ibid, s. 251.

³² Ibid, s. 251.

³³ Hurdy Gurdy betyder vevlira på svenska. "Vevlira, *lira*, *hjulgiga*, stränginstrument med 1-2 melodisträngar och 2-4 bordunsträngar som fås att vibrera medelst ett vevdrivet hartsat trähjul som fungerar som stråke. Liksom hos nyckelharpan löper melodisträngen (strängarna) genom en så kallad leklåda med tangenter med stift för strängförkortning. Den äldsta belagda typen, det över meterlånga *organistrum*, spelat av två man (varav en vevdragare), återges på bilder och i skulpturer från 1100- och 1200-talen. Från att ha varit ett instrument som brukats såväl inom kyrkan som vid hoven degraderades liran från 1300-talet och framåt till bonde- och tiggarinstrument, en status som den i stort sett fått nöja sig med fram till vår tid i länder som Spanien och

har alltså valt att här göra en kortare hermeneutiskt inspirerad analys och tolkning av "The Hurdy Gurdy Man", en av de sånger som Donovan gjorde under sin vistelse i Rishikesh i Indien med Maharishi 1968. Sången lär ursprungligen ha skrivits för den danska gruppen Hurdy Gurdy, i vilken Mac MacLoed ingick, som var en av Donovans vänner och hans gitarrmentor.³⁴ Även The Jimi Hendrix Experience nämns i sammanhanget, men det blev alltså Donovan själv som spelade in låten.

Min analys och tolkning tar sin utgångspunkt i valet av titel, vilket jag ju redan nämnt har samband med den danska gruppen Hurdy Gurdy. Vad som är intressant är huruvida instrumentet vevlira även står som symbol eller metafor för något som har anknytning till den kontext som låten tillkom i. Vad symboliserar vevliran? Som instrument är det ju mångfasetterat och intressant. Man får genom att spela på det dels en grundton som är genomgående, och som sedan kan varieras genom hur snabbt man vevar. Dessutom kan man spela melodier på strängarna. I en av refrängerna i låten varieras motivet "Hurdy Gurdy..." och där nämns alltså förutom vevliramannen också "roly poly man, singing songs of love". *Roly poly* tolkar jag i detta sammanhang som den leksak med rundad botten och låg tyngdpunkt, som om man försöker välta den reser sig igen. Är detta en metafor för hur "den eviga kunskapen" om livet periodvis går nästan förlorad men också gång på gång återupplivas? Det temat finns med i den indiska lärodikten *Bhagavadgita*, som översatts och kommenterats av så många uttolkare av indisk religion och filosofi och alltså även av Maharishi.³⁵ De verser jag syftar på utgörs i originaltexten av kapitel 4, vers 7-8, och lyder i översättning:

Närhelst dharma är statt i förfall
och adharna frodas, o Bharata,
då skapar Jag Mig själv.
För att beskydda de rättvisa och
tillintetgöra de ondskefulla, för att
fast förankra dharma, frambringa
Jag Mig tidsålder efter tidsålder."³⁶

I sin kommentar till versen skriver Maharishi:

Dharma upprätthåller utvecklingen; men när, som en följd av att det stora flertalet människor på jorden handlar fel, dharmas kraft i hög grad överskuggas, blir den naturliga utvecklingskraften i naturen svag.

Frankrike samt Ungern och andra länder i Östeuropa. Vevliran blev aldrig särskilt vanlig i Norden utan tycks snarare ha ersatts av nyckelharpan. I dag gör vevliran ett internationellt segertåg i ungdomliga ensembler som framför fria synteser av medeltids-, folk- och rockmusik." *Nationalencyklopedin*, "sökord: vevlira". Se även *Lirans hemligheter* av P.-U. Allmo & J. Winter. Allmo & Winter, 1985.

³⁴ Altham 1968.

³⁵ Maharishi Mahesh Yogi 1986/1967.

³⁶ Maharishi Mahesh Yogi 1986/1967, s. 249f. Dharma är sanskrit och har olika betydelser, men betyder i detta sammanhang ungefär "rättfärdighet", "den rätta vägen" eller "utvecklingens väg".

[---] Dharmas förfall – att utvecklingens väg förvrängs, att rättfärdigheten i samhället avtar – skapar ett behov för att återupprätta de sanna livsprinciperna; Inkarnationen kommer, hela naturen fröjdas åt detta, dharmas återupprättas och det onda får ett slut.³⁷

Donovan var alltså hos Maharishi när dennes kommentar till *Bhagavadgita* just hade publicerats och det är sannolikt att han, om han inte läste den, åtminstone tog del av dess innehåll genom Maharishis föredrag under kursen. Jag skulle vilja tolka Hurdy Gurdy men även Roly Poly som direkta allusioner på Krishnas uttalande i *Bhagavadgita* om att han, alltså Krishna som inkarnation av den yttersta verkligheten, kommer tillbaka gång på gång. Såväl Hurdy Gurdy Man som Roly Poly Man verkar syfta på Maharishi. Donovan säger också i en intervju i *New Musical Express* den 15 juni 1968 att han med "Hurdy Gurdy Man" i den här kontexten syftar på "someone calling people out of a dark age into a good one".³⁸ Att Donovan syftar på Maharishi som en av dessa är förstås klart, Maharishi som den upplysta individen och som den som i den här tiden kommer med det eviga budskapet som förts fram bland annat av Krishna i *Bhagavadgita*.

Donovan blev, som han skriver i sin självbiografi, något av Maharishis egen bard, under den tid han var i Indien och han har sedan vid skilda tillfällen framträtt i olika sammanhang för att stödja Transcendental Meditation. Han har även framträtt direkt inför Maharishi. Han uppträdde vid Maharishis nittioförsta födelsedag 2008, strax innan denne gick bort. Donovan sjöng då bland annat "Hurdy Gurdy Man", som en hyllning till Maharishi.³⁹ En intressant iakttagelse är att i det här framträdandet alluderar Donovan både till Maharishi och till sig själv som Hurdy Gurdy Man. Som Maharishis bard tar han på sig rollen som spridare av budskapet om fred och harmoni.⁴⁰ Donovans uppfattning om sig själv som förkunnare fanns ju redan under 1960-talet, när han såg sig som den som förde ut "The Bohemian Manifesto" och som en av dem som förde fram det keltiska arvet genom sin musik.⁴¹ Självfallet är det intressant och tankeväckande att Donovan kallar sin *självbiografi* för just *The Hurdy Gurdy Man*.

Den här tanken speglar också föreställningar i tiden och faktiskt i alla tider i samband med att andliga ledare framträder. De betraktas som representanter för en högre verklighet, "det gudomliga", och ses av sina anhängare som de som återupplivar eller pånyttföder en kunskap som gått förlorad. Maharishi ser också som sitt mål att skapa en harmonisk och fredlig värld, vilket framkommer bland annat i hans kommentar till *Bhagavadgita*. Detta menar han går att uppnå genom att människor mediterar och därigenom blir mer harmoniska och fredliga. Ju fler som mediterar och blir fridfulla och harmoniska, desto fridfullare och mer harmonisk blir världen.⁴²

---

³⁷ Ibid., s. 249f.

³⁸ Altham 1968.

³⁹ Ett klipp med detta finns på Youtube: <https://youtu.be/BWSpUUSNBtg>. Leitch, Youtube 2008.

⁴⁰ Leitch, 2008.

⁴¹ Leitch, 2006.

⁴² Se t.ex. Lindh 2014.

Donovan skriver i sin självbiografi att detta var en tid, i slutet av 1960-talet, då man verkligen trodde världsfred var en reell möjlighet, som ett alternativ till det upptrappade Kalla kriget. Maharishi med sitt fredsbudskap fick förstås gehör hos den unga generationen och hos Donovan. Donovan skriver när han reflekterar över erfarenheter och intryck han minns från den tiden att "all the world was young and the possibility of World Peace was in every gentle heart".⁴³

Texten med analys och tolkning

Thrown like a star in my vast sleep
I open my eyes to take a peep
To find that I was by the sea
Gazing with tranquillity
'Twas then when the Hurdy Gurdy Man
Came singing songs of love
Then when the Hurdy Gurdy Man
Came singing songs of love
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang.
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang.
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang.
Histories of ages past
Unenlightened shadows cast
Down through all eternity
The crying of humanity
'Tis then when the Hurdy Gurdy Man
Comes singing songs of love
Then when the Hurdy Gurdy Man
Comes singing songs of love
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang
Here comes the roly poly man and he's singing songs of love
Roly poly, roly poly, poly, roly poly he sang
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang
Hurdy gurdy, hurdy gurdy, hurdy gurdy, gurdy he sang⁴⁴

Själva texten tolkar jag som en vision av just en dröm, både bokstavligt och som uttryck för drömmen som metafor i betydelsen den dröm om fred, harmoni och kärlek som Donovan såväl som så många unga hade vid den här tiden. Texten inleds med en första beskrivning av ett slags kosmiskt perspektiv. En stjärna som rör sig över himlavalvet. Bestämning av sömnen som "vast", omfattande eller utbredd, tolkar jag som en beskrivning av ett tillstånd av expanderat medvetande. "Sleep", sömn, kan också tolkas som ett

---

⁴³ Leitch, 2006, s. 254.

⁴⁴ Leitch, 2013/1968.

tillstånd av "okunnighet", ett "oupplyst" tillstånd, som det beskrivs i indiskt tänkande. Då människan når fullkomning eller *moksha*, befrielse, sägs hon med en metafor "vakna upp".

Texten beskriver sedan hur berättarjaget kikar ut ur drömmen och då befinner sig vid havet, som också är en vanlig metafor för "det oändliga" och som ofta används i indisk religiös litteratur som just metafor för det Absoluta, rent medvetande, och som av Maharishi brukar betecknas som "pure consciousness".⁴⁵ Texten beskriver två dimensioner inom drömmen: sömnen fortsätter men i denna upplevs att den sovande vaknar upp. Donovan tycks leka med olika medvetandedimensioner. Det kan också vara en beskrivning av det upplysta tillståndet, *moksha*, befrielse, där uppvaknandet metaforiskt motsvaras av upplevelsen av att befinna sig vid havet, där havet alltså blir just metaforen för det oändliga, högre medvetandet, för "Super Consciousness".

Berättarjaget betraktar med lugn blick. Är detta ett uttryck för ett slags påverkan av meditationens lugnande effekt under vistelsen i Indien med Maharishi? Vevliramannen, som jag i sammanhanget uppfattar som Maharishi, kommer och sjunger kärlekssånger. Maharishi gav i början av 1960-talet ut en diktsamling med namnet *Love and God* och som sannolikt Donovan kände till.⁴⁶ Maharishis budskap tolkas som ett kärleksbudskap, alltså i tidsandan med föreställningarna om *Peace and Love*. Dessa brukar dock associeras med drogkulturen, vilket ju inte är fallet här, utan det blir i kontexten med medvetandeutveckling genom meditation och i det här fallet alltså Transcendental Meditation.

Okunnighetens skuggor som kastas över skapelsen genom evigheten beskrivs. Skapelsen betraktas som *samsara*, kretsloppet av födelse och död, som fortgår så länge människan inte nått upplysning eller befrielse, *moksha*, enligt budskapet i Bhagavadgita och hos Maharishi.

Mänsklighetens lidande på grund av bundenheten inom *samsara*, kretsloppet av födelse och död, uttrycks i texten som gråt och lidande. Hurdy Gurdy Man, vevliramannen, Maharishi, kommer alltså åter och råder bot på *samsara* genom att erbjuda kärlek, som leder till befrielse från födelse och död genom insikt om förhållandet mellan *Atman* och *Brahman*, eller mellan Självet och den Universella Anden. Den relationen utmärks enligt Maharishi och indiskt tänkande av att det egentligen råder en "identitet" dem emellan, vilken gått förlorad genom "okunnighet", *avidya*.

I sista refrängen beskrivs hur berättarjaget möter Roly Poly Man, som jag tolkar som en variation på temat med Hurdy Gurdy Man. Leksaksfiguren, som oavsett hur mycket man knuffar på den alltid reser sig igen, kan betraktas som metafor för den eviga kunskapen som enligt den tradition som beskrivs i Bhagavadgita aldrig kan gå helt förlorad, utan alltid återuppväcks då det ser som mörkast ut. (Se ovan).

En fråga som jag osökt ställer mig är om Donovan använder själva instrumentet vevlira i albumet *The Hurdy Gurdy Man?* I låten "Hurdy Gurdy Man" använder han åtminstone det indiska slaginstrumentet *tambura*. "Peregrine", spår 2 på albumet, verkar i varje fall ha med en vevlira. Hur det

⁴⁵ Se Lindh 2014.

⁴⁶ Maharishi Mahesh Yogi, *Love and God*, 1965.

förhåller sig med detta skjuter jag emellertid på framtiden att försöka utröna. Jag koncentrerar mig alltså här på att försöka göra en tolkning av sångtextens budskap. Dock kan jag konstatera att Donovan var tidig med att just integrera instrument från olika kulturer i sin musik, inte minst indiska instrument.

Diskussion

Hur ska man uppfatta den här texten med beaktande av dels kontexten, dels Donovans tidigare och övriga produktion? Donovan har alltså tidigare skrivit sånger som rör det för 1960-talet centrala temat om frigörelse från invanda levnadsmönster och föreställningar. Vi har hört honom sjunga "Universal Soldier" och "Sunshine Superman", sånger som tar upp fredstemat respektive drogtemat. Donovan upplever att han befinner sig i en ny situation. Efter sin invigning i meditation av Maharishi, som han beskriver som en upplevelse av ett "Super Consciousness", beskriver Donovan hur världen som han återvänder till, efter den här första meditationen tillsammans med Maharishi, inte är samma värld som han upplevde tidigare. Han har fått denna upplevelse av högre medvetande utan droger, vilket påverkade hans förhållningssätt till droger. Det förändrade dock inte hans förhållningssätt till världen och till sin egen situation i den. Det nya som jag förstår det utifrån hans självbiografi är att den förståelse som han hade intellektuellt av ett alternativt medvetande har fått en praktisk dimension genom tillämpningen av meditation. Donovans budskap menar jag har fått en något annan inriktning, när han skriver att Hurdy Gurdy Man, efter en evighet av gråt och klagan kommer och sjunger "songs of love". En för den här tiden typisk framtidsvision om fred och lycka upplevs av Donovan som förverkligad genom Maharishis budskap. Donovan skriver som sagt inte enbart "Hurdy Gurdy Man" under sin vistelse i Indien hos Maharishi, utan även andra sånger som "Happiness Runs" och andra. Donovan börjar i stället för att som tidigare i princip ha propagerat *för* droger, att under sina konserter i stället propagera *mot* droger och *för* den meditation som Maharishi undervisar i. Vi kan alltså se hur Hurdy Gurdy Man befinner sig i kontexten med fredsbudskapet inom ungdomskulturen på 1960-talet och hur influenser från österländskt tänkande och österländsk filosofi som påverkade föreställningar om livet i västvärlden under 1960-talet och som Donovan var någorlunda väl insatt i tidigare, så att säga spiller över i texten. Sången "Hurdy Gurdy Man" kan således betraktas som ett slags allegori över dels Donovans förväntningar på livet, dels förväntningar i tiden vilka omfattades av en stor del av ungdomskulturen. Det är förstås inte enbart under den här perioden som förväntningar på en bättre värld har funnits. Det är ett universellt fenomen och inte tidsbundet. Vi ser den här typen av förväntningar inom olika religioner och olika kulturer, Messias ankomst inom judendomen, Jesus som kommer tillbaka för att upprätta ett evigt gudsrike inom kristendomen, inom shiitisk inriktning av islam förväntas den tolfte imamen, al-Mahdi, återkomma som en eskatologisk frälsare. Enligt indisk mytologi kommer inkarnationer av Vishnu med jämna mellanrum då tiden kräver detta. En av dessa är Krishna som nämns ovan, medan den nästa i ordningen benämns Kalki. Kan då Donovans allegori betraktas som en i raden av förväntningar på ett lyckorike, eller finns här en annan dimension? Jag menar att Donovans tolkning utgår

ifrån hans erfarenhet som han beskriver den i sin självbiografi, och den är baserad på praktik och inte teori. Den tar, liksom Maharishis lära, som jag betraktar som grundad på en föreställning om att praktisk tillämpning går före teoretisk förståelse, sin utgångspunkt i praktik eller erfarenhet, snarare än i teori eller filosofisk spekulering.

Det övergripande temat i texten är således ankomsten av en befriare som har såväl bokstavligt som bildligt "många strängar på sin lyra" för att anspela på innebörden av att Donovan väljer att låta en vevliraman representera befriaren. Det finns flera implikationer i textens val av huvudperson, vevliramannen respektive leksaksfiguren som alltid reser sig. Här finns anspelningar på en universell människa med ett kärleksbudskap respektive på en gestalt som återkommer för att förkunna en tidlös sanning, såsom det beskrivs inom indisk filosofi och mytologi.

Vevliran kan också i den här kontexten, menar jag, representera mötet mellan den keltiska, västerländska traditionen och den österländska traditionen. I det sammanhanget är det förstas intressant att vevliran ljudmässigt liknar säckpipan och också på olika håll i Europa har använts i folkmusiken tillsammans med säckpipa.

Sammanfattning

Jag har alltså i den här texten försökt peka på några aspekter av hur Donovan under sin storhetstid på 1960-talet influerades i sin musik av mötet med Maharishi Mahesh Yogi och sin vistelse hos denne i Rishikesh i Indien under 1968. Genom att analysera och tolka sången "Hurdy Gurdy Man" har jag försökt belysa hur Maharishis lära och filosofi integrerats i en sång som tillkom under Donovans vistelse hos Maharishi i Indien. Den utmaning av det etablerade samhället, som var utmärkande för 1960-talet, kommer mot slutet av decenniet, enligt bland annat Horgby vad gäller The Beatles', till uttryck i kritik av materialism, men med ett tydligt kärleksbudskap. I Donovans musik i allmänhet och i "Hurdy Gurdy Man" i synnerhet kommer detta till uttryck genom i allegorins form uttryckta referenser till såväl indisk filosofi som apokalyptiska föreställningar i tiden. Maharishi Mahesh Yogi uppfattas i den här kontexten, som den som kan uppfylla de förväntningar som präglar motkulturen under 1960-talet och dess kritik av det etablerade västerländska samhället med sin materialism. Tankeväckande är förstas också Donovans referenser till sig själv som the Hurdy Gurdy Man, bland annat under ett framträdande inför Maharishi. Vill han med det framhålla den roll han tagit på sig som förmedlare av budskapet om fred och kärlek, som keltisk bard och som Maharishis bard? Ja, det verkar förvisso så.

Jag menar alltså att man genom en analys och tolkning av Donovans text och förhållningssätt kan få en inblick i såväl andliga budskap under 1960-talet, som vad som specifikt händer inom den brittiska popkulturen under senare delen av decenniet. Jag skulle vilja påstå att just sången "Hurdy Gurdy Man" är en typisk representant för tidsandan i samhället med de förväntningar om en bättre värld och världsfred som var så betecknande och där för många Maharishi Mahesh Yogi var den som motsvarade dessa.

Framöver vore det förstås spännande att fördjupa den analys jag har presenterat här och även utveckla andra, nya dimensioner av tolkningen av den här låttextern och jämföra med andra texter av Donovan. Viktigt i det sammanhanget menar jag att en intervju med den keltiska barden, med Maharishis bard, skulle vara för att få en fördjupad bild av hur han själv ser på sina texter, sina sånger, före såväl som efter mötet med the Hurdy Gurdy Man, med Maharishi.

Referenser

- Allmo, P.-U., & Winter, J. (1985). *Lirans hemligheter. En studie i nordisk instrumenthistoria*. Stockholm: Museet
- Altham, K. (den 15 juni 1968). Donovan's More Down to Earth-'The meaning of life, for me, is just being alive and enjoying yourself'. *New Musical Express*
- Alvesson, M., & Sköldbäck, K. (2005). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Danmark: Studentlitteratur
- Bauman, Z. (1995). Age of Extremes. *New Statesman & Society*, 8 (338), ss. 18-20
- Cleave, M. (den 4 mars 1966). How does a Beatle live? *London Evening Standard*
- Cleave, M. (den 5 oktober 2005). The John Lennon I Knew. *The Telegraph*
- Hobsbawm, E. J. (2002). *Interesting Times: A Twentieth Century Life*. London: Allen Lane
- Hobsbawm, E. J. (1997/1994). *Ytterligheternas tidsålder: det korta 1900-talet: 1914-1991*. Stockholm: Rabén Prisma
- Horgby, B. (2009). Rebellen Elvis och motkulturella Beatles. i L. Berggren, M. Greiff, B. Horgby, L. Berggren, M. Greiff, & B. Horgby (Red.), *Populärmusik, uppror och samhälle* (Vol. 8, ss. 17-43). Malmö: Malmö högskola
- Rossacher, H. (Regissör). (2008). *Sunshine Superman. The Journey of Donovan* [Film]. Hannover, Tyskland
- Leitch, D. (2006). *The Hurdy Gurdy Man*. London: Arrow Books - Random House Group
- Leitch, D. (2013). *The Little Black Songbook of Donovan*. London: Wise Publications
- Leitch, D. (u.d.). *Youtube*. Hämtat från <https://youtu.be/BWSpUUSNBtg> den 1 oktober 2015
- Lindh, A. (2014). *"Unity Pervades all Activity as Water every Wave" - Principle Teachings and Philosophy of Maharishi Mahesh Yogi*. Malmö: Malmö University
- Maharishi Mahesh Yogi. (1986/1967). *Bhagavadgita: En ny översättning och kommentar med sanskrittexten - Kapitel 1-6*. (A. Lindh, Övers.) Lund: Studentlitteratur
- Maharishi Mahesh Yogi. (1965). *Love and God*. Oslo, Norge: Spiritual Regeneration Movement
- Maharishi Mahesh Yogi. (1961). *The Treasury and the Market*. Norge: Maharishi University of Management
- Nationalencyklopedin*. (u.d.). *Vevlira*. Hämtat från <http://www.ne.se.proxy.mah.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/vevlira> den 21 februari 2016
- Sandbrook, D. (2011/2005). *Never Had it so Good: A History of Britain from Suez to the Beatles*. London: Abacus